

Classificatie van extrafamiliale pedoseksuelen Deel II: SCEP-1: Het MTC:CM3 systeem herbekeken

Siegfried Koeck, Dirk De Doncker, Wim Huys, Jan Winter

Universitair Ziekenhuis Antwerpen; Collaborative Antwerp Psychiatric Research Institute; Vrije Universiteit Brussel

Samenvatting

Het klasseren van een ambulante steekproef extrafamiliale pedoseksuelen (N = 124) gebruik makend van een Nederlandse vertaling van de oorspronkelijke MTC:CM3 criteria levert aanvaardbare tot bevredigende betrouwbaarheidscoëfficiënten op. Tevens wordt enige ondersteuning gevonden voor de begripsvaliditeit. Een kritische inhoudsanalyse toont echter aan dat bepaalde criteria voor meerdere interpretaties vatbaar zijn en het systeem de diversiteit binnen de ambulante steekproef niet helemaal bestrijkt. Nieuwe typen van plegers met een hoge mate van contact met kinderen worden geïdentificeerd en een gebruiksvriendelijke checklist, de SCEP-1 (De Doncker, Koeck, Huys & Winter, 2005) werd ontwikkeld. Deze theoretische analyse vertegenwoordigt een volgende, constructieve stap in de ontwikkeling van een optimaal classificatiesysteem voor pedoseksuelen.

Een vorig artikel (De Doncker, Koeck, Huys & Winter, 2006) besprak de resultaten van een retrospectieve studie naar de classificatie van een ambulante steekproef van 124 extrafamiliale plegers van seksuele delicten jegens kinderen aan de hand van een checklist (De Doncker & Koeck, 2003) met een Nederlandse vertaling van de oorspronkelijke criteria van de MTC:CM3 (Knight, Carter & Prentky, 1989). Een gedetailleerde weergave van dit classificatiesysteem vindt de lezer in appendix van De Doncker et al. (2006). Het scoren van de criteria leidt tot een typering op twee assen. Een eerste as combineert de constructen 'fixatie' en 'sociale competentie'. 'Fixatie' wordt geoperationaliseerd door één hoofdcriterium (onmiskenbare evidentie dat kinderen de focus zijn van seksuele en interpersoonlijke fantasieën) en drie bijkomende criteria (meerdere seksuele

ontmoetingen over een langere periode, duurzame relaties met kinderen buiten het gezin en aanhoudende initiatieven om in contact te komen met kinderen). Indien het hoofdcriterium óf één van de bijkomende criteria positief gescoord wordt, is een pleger 'hoog gefixeerd'. 'Sociale competentie' bestaat uit vijf criteria: een job kunnen behouden, een seksuele relatie van minstens één jaar, een verantwoordelijke functie als ouderfiguur, lidmaatschap van een vereniging en een langdurige vriendschap. Zodra aan twee criteria wordt voldaan is een pleger 'hoog sociaal competent'. Afhankelijk van de hoge of lage score op deze twee constructen, ontstaan 4 mogelijk typen op As I. Op As II wordt eerst de mate van contact met kinderen bepaald. Die is 'hoog' indien een pleger tijdens het werk of de vrije tijd veel omgang had met kinderen of wanneer hij meerdere seksuele feiten pleegde op hetzelfde kind. Plegers met een hoge mate van contact worden verdeeld in een interpersoonlijk type (in het contact is er ruimte voor andere activiteiten dan alleen het seksuele en de seksuele handelingen blijven relatief oppervlakkig en gericht op het 'behagen' van het slachtoffer) en een narcistisch type (enkel interacties met duidelijke seksuele component en/of verregaande seksuele handelingen gericht op eigen bevrediging). Plegers met een lage mate van contact met kinderen worden eerst verdeeld naargelang de graad van de fysieke verwonding die ze toebrechten aan het slachtoffer

Drs. S. Koeck & Drs. D. De Doncker, Universitair Ziekenhuis Antwerpen, Dienst Psychiatrie en Collaborative Antwerp Psychiatric Research Institute; Drs. W. Huys, Universitair Ziekenhuis Antwerpen, Dienst Psychiatrie; Drs. J. Winter, Vrije Universiteit Brussel, Faculteit Psychologie en Educatiewetenschappen
Correspondentieadres: Drs. S. Koeck, Universitair Ziekenhuis Antwerpen, Universitair Forensisch Centrum, Wilrijkstraat 10, B-2650 Edegem, T: +32 3 8213822, F: +32 3 8251641,
E: siegfried.koeck@uza.be

Ontvangen: 24-12-2004; Geaccepteerd: 24-10-2005

(hoog of laag) en dan in functie van de aan- of afwezigheid van sadistisch geïnspireerde fantasieën of gedragingen. Op As II ontstaan aldus zes mogelijke typen.

Verschillen in beoordeling bij de classificatie van de hoger vermelde steekproef werden uitvoerig besproken wat leidde tot (1) een verdere verduidelijking van de criteria, (2) een overzichtelijke beslissingsstructuur en (3) een verdere differentiatie van de categorie 'hoge mate van contact' op As II.' Finaal werden de aanpassingen ondergebracht in een checklist: *Systeem voor de Classificatie van Extrafamiliale Pedoseksuelen, versie één (SCEP-1, De Doncker et al., 2005)*. De volledige checklist vindt de lezer terug in appendix van dit artikel. De meest ingrijpende verandering, het nieuwe onderscheid van typen op As II, vormt de primaire focus van deze tekst. Er wordt ondersteunende evidentie geboden, alsook enkele hypothesen over de samenstelling van ambulante versus intramurale populaties en onderzoeksmogelijkheden naar incestplegers. De aanpassing van criteria wordt geïllustreerd aan de hand van een voorbeeld, met name de inschatting van de mate van lichamelijk letsel.

Identificatie van nieuwe typen

Rationale

Uit onderzoek blijkt dat wanneer pedoseksuelen geklasseerd worden volgens de MTC:CM3 criteria, het onderscheid tussen interpersoonlijke (type 1) en narcistische (type 2) plegers het minst betrouwbaar is (Knight et al., 1989; Barbaree, Seto, Serin & Maric, 1994; Looman, Gauthier & Boer, 2001; De Doncker et al., 2006). Plegers met verschillende beoordelingen op deze dimensie waren dan ook vaak het onderwerp van discussie tijdens de overlegfase van het onderzoek. Ter herinnering volgt een korte beschrijving van de twee typen en de respectievelijke criteria. In beide gevallen gaat het alvast om plegers met een hoge mate van contact. Dit betekent dat zij voldoen aan één van de volgende criteria: (1) tijdens het werk, in de vrije tijd of op een andere manier veel omgang met kinderen (exclusief relaties tussen ouder en kind) of (2) drie of meer seksuele delicten gepleegd op hetzelfde slachtoffer (exclusief incest). Het interpersoonlijke type wordt vervolgens beschreven als een pleger die interesse toont in het kind als een 'passende metgezel'. Er is ruimte voor andere dan op seks gerichte activiteiten en de (geplande) seksuele handelingen beperken zich gewoonlijk tot knuffelen, strelen, frotteren, of orale seks uitgevoerd op het slachtoffer. Het narcistische type is (per definitie) op zichzelf gericht en seksuele bevrediging, veelal door middel van penetratie, is het uiteindelijke doel. Er is weinig of geen bekom-

mernis om de noden, het comfort of het welzijn van de (onbekende) slachtoffers. De pleger vertoont een tendens tot promiscuïteit: er zijn meerdere slachtoffers waarop telkens één delict gepleegd wordt, veelal in een opwelling.

Los van deze beschrijvingen, zal een beoordelaar zich bij de classificatieprocedure laten leiden door twee criteria. Indien een pleger ofwel geen contact had met het slachtoffer naast het delictgedrag, en/of wanneer zijn delict gekenmerkt wordt door expliciet seksueel gedrag, behoort hij tot het narcistische type. Enkel wanneer beide items niet van toepassing zijn, kan een pleger geklasseerd worden als interpersoonlijk. Twee syntheses van casussen uit de ambulante steekproef illustreren dit onderscheid.

Voorbeeld 1:

Een boekhouder van middelbare leeftijd heeft een gezin met drie schoolgaande kinderen; twee dochters van 14 en 13 jaar en één zoon van 11 jaar. Betrokkene wordt erg gewaardeerd in de buurt. In zijn vrije tijd traint hij de jeugdploeg van de voetbalclub en verzorgt hij de boekhouding van een buurtvereniging. Sedert jaren is het gezin bevriend met een koppel waarvan het zoontje dezelfde leeftijd heeft als hun jongste. Die twee gaan ook naar dezelfde school en zijn goede vrienden. Het vriendje blijft vaak logeren en wanneer de man 's avonds in de verduisterde slaapkamer van zijn zoon een verhaaltje voorleest, begint hij heimelijk het geslacht van de logé te betasten. Dit scenario herhaalt zich zowat elke twee weken gedurende een achttal maanden, tot de jongen de moed bijeen raapt en het aan zijn ouders vertelt. Later benoemt de pleger dit gedrag als 'niet seksueel'. Hij zegt: 'Ik was er al mee gaan fietsen en naar de Efteling geweest. Hoe kon ik nog meer tonen dat ik hem graag had?'.

Voorbeeld 2:

Een man van 35 jaar kampt met huwelijksproblemen. Na een turbulente periode is zijn echtgenote een nieuwe relatie gestart en bij haar vriend gaan inwonen. Enkele meisjes van de buurt tussen 6 en 9 jaar oud komen geregeld op bezoek, in eerste instantie om te spelen met zijn eigen twee kinderen. Fantasieën over seks met de meisjes worden frequenter en intenser. Na enige tijd laat hij hen ook binnen wanneer zijn kinderen niet thuis zijn. Hij overhaalt de meisjes om een bad te nemen en loopt vaak halfnaakt rond in hun aanwezigheid. Uiteindelijk laat hij zich door hen betasten en masturbeert zich in hun bijzijn. Sommige van deze gedragingen komen ter ore van de ouders van de slacht-

offers die op hun beurt de politie verwittigen. De aanklacht wordt geseponneerd. Enkele jaren later misbruikt betrokkene een meisje van 8 jaar; een dochtertje van een vrouw met wie hij een korte verhouding had. Hij maakt filmopnames van het misbruik: ze is naakt, masturbeert hem, hij ligt op haar met zijn penis tussen haar benen, hij likt haar. Na een gevangenisstraf, nog tijdens zijn voorwaardelijke termijn, doet hij nagenoeg hetzelfde met een dochtertje van kennissen. Betrokkene zegt zich te schamen over wat hij deed, maar stelt meteen ook dat alle slachtoffers tot niets verplicht werden: 'Van zodra ik was klaargekomen mochten ze weg'.

Voorbeeld 1 behoort duidelijk tot het interpersoonlijk type. De seksuele handelingen zijn relatief oppervlakkig en er is ruimte voor andere activiteiten. De pleger kende het slachtoffer en het delict lijkt te passen binnen een vooraf bedacht scenario. Voorbeeld 2 schetst een situatie met een narcistische betekenis van contact. Naast de seksuele delicten is er geen betrokkenheid. De meer expliciete seksuele handelingen zijn op de eigen bevrediging gericht. Naast zulke evidente casussen waren er tevens minder éénduidige observaties. De twee hieronder beschreven voorbeelden dienen wederom als illustratie.

Voorbeeld 3:

Een jongeman groeit schijnbaar zorgeloos op, hoewel het gezin een eerder koele en weinig communicatieve context biedt. Op school manifesteert hij zich als een briljante leerling en na de humaniora begint hij een opleiding tot priester. Tijdens het laatste jaar ontdekt hij op het Internet pornografische afbeeldingen van jongens tussen 10 en 15 jaar. Dit windt hem behoorlijk op en hij masturbeert zich regelmatig bij het bekijken van de foto's. Na het afstuderen gaat hij lesgeven op het internaat voor jongens tussen 12 en 18 jaar oud. Het derde jaar bevalt hem het best; de jongens van die klas zijn immers 'zo spontaan'. 's Nachts houdt betrokkene toezicht in de slaapzaal van de leerlingen. Bij één van die gelegenheden merkt hij op dat twee jongens schijnbaar halfnaakt in hun bed liggen. Hijervaart een kick en is seksueel geprikkeld. Er van overtuigd dat de jongens slapen, gaat hij eerst bij de ene, dan bij de andere, met zijn hand onder de dekens en betast de geslachtsorganen. Beide slachtoffers reageren met wat gemurmel en draaien zich om. Dat blijkt voldoende om het misbruik te beëindigen.

Voorbeeld 4:

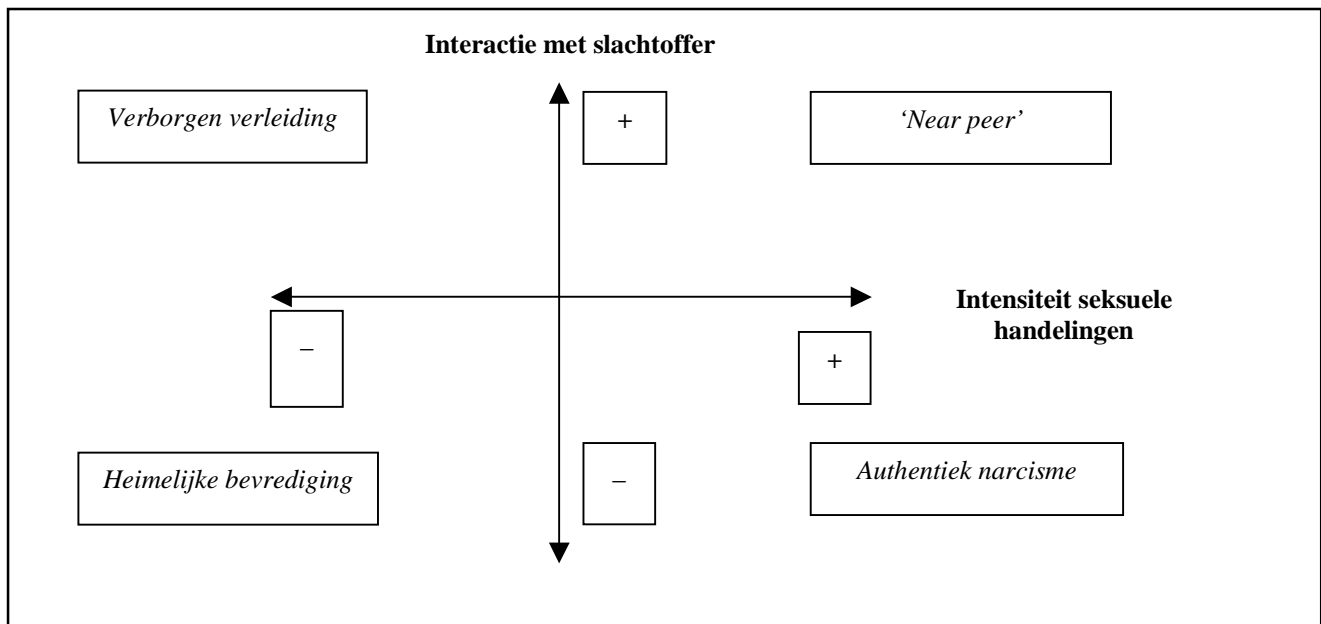
Een 21-jarige jongeman heeft een relatie met een minderjarig meisje tussen haar 12 en 14 jaar. In vele aspecten lijkt deze situatie op wat zich gebruikelijk voordoet binnen een relatie tussen jongvolwassenen: ze gaan samen op uitstap, bewegen zich in een gezamenlijke vriendenkring en hebben seksuele betrekkingen met elkaar. Deze situatie is strafbaar in België, maar blijft buiten het zicht van Justitie. De ouders van zowel de jongen als het meisje hadden trouwens hun toestemming gegeven. Naar het einde van de relatie heeft het koppel frequent ruzie en op een gegeven moment raakt de jongeman slaags met het slachtoffer en haar oudere broer. De politie komt tussen in deze schermutseling en wordt dan geïnformeerd over het illegale aspect van de verhouding tussen betrokkene en het minderjarige meisje. De zaak wordt vervolgd door het parket en de jongeman wordt veroordeeld wegens verkrachting van een minderjarige.

Voorbeeld 3 weerspiegelt op het eerste gezicht een interpersoonlijk scenario - de seksuele handelingen blijven oppervlakkig en de delicten zijn weloverwogen - maar toch dient deze pleger, op basis van de twee vernoemde criteria, als een narcistisch type geklasseerd te worden, gezien hij naast de delicten geen contacten onderhield met de jongens. De situatie in voorbeeld vier lijkt eveneens interpersoonlijk van aard, maar omwille van de expliciete seksuele handelingen behoort ook deze pleger tot het narcistische type, dezelfde categorie dus als de jonge priester (voorbeeld 3) en de man die herhaaldelijk zware feiten pleegt ten aanzien van zeer jonge meisjes (voorbeeld 2). Deze plegers verschillen echter danig van elkaar op het gebied van etiologie, risicotaxatie en onderliggende pathologie, en dus ook wat betreft de benodigde therapeutische accenten. Kortom, het onderscheid tussen een interpersoonlijk en een narcistisch type, geconstrueerd op basis van een residentiële steekproef, lijkt te rudimentair om gegeneraliseerd te kunnen worden naar pedoseksuelen binnen een ambulante setting.

Aanpassing

De twee hoofdcriteria om te besluiten tot een interpersoonlijk of narcistisch type peilen enerzijds naar de relatie of verbondenheid met het slachtoffer en anderzijds naar de intensiteit van de seksuele daden. Het idee ontstond om deze criteria als twee dimensies tegenover elkaar te beschouwen, zodat vier mogelijkheden ontstaan in plaats van twee. Deze voorstelling bleek meer aan te sluiten bij de observaties binnen de ambulante steekproef.

Figuur 1: 'Hoge mate van contact' typen volgens twee dimensies: 'Interactie met slachtoffer' en 'Intensiteit seksuele handelingen'

Een eerste type pleger lijkt erg verbonden met het slachtoffer. Hij vervult bijvoorbeeld de rol van een substituut-ouder en betreft het kind in allerlei activiteiten (zoals bioscoop, pretparken, sportvereniging, scouts, enzovoort). De seksuele handelingen blijven relatief oppervlakkig; het gaat hoogstens om knuffelen, strelen, frotteren of orale seks uitgevoerd op het slachtoffer. Het is dus de prototypische 'interpersoonlijke' pleger, maar omdat deze term impliciet een verantwoordelijkheid toekent aan het slachtoffer, wordt hij vervangen door 'verborgene verleiding'. Voorbeeld 1 behoort tot dit type van pleger.

Een tweede type heeft weinig binding met het slachtoffer en de seksuele handelingen zijn intensief en op bevrediging gericht (orale, vaginale of anale penetratie door pleger, masturbatie door slachtoffer). Dit sluit aan bij de oorspronkelijke betekenis van een narcistisch type, wat meteen de hier gehanteerde term 'authentiek narcisme' verklaart. De pleger beschreven in voorbeeld 2 behoort tot deze categorie.

Een derde type pleger heeft een minimale verbondenheid met het slachtoffer en de seksuele handelingen zijn eveneens weinig intensief. De voornoemde priester die stiekem jongens betast onder de dekens, jongens die hij daarbuiten niet of nauwelijks kent, beantwoordt aan deze beschrijving (voorbeeld 3). Dit type wordt benoemd als 'heimelijke bevrediging'.

Een vierde type pleger heeft een sterke verbondenheid met het slachtoffer en de seksuele handelingen zijn intensief. Gebhard, Gagnon, Pomeroy en Christenson (1965) beschreven een gelijkaardig type van pleger. Zij observeerden seksuele relaties die psy-

chologisch en sociaal gezien gepast, maar desalniettemin strafbaar waren. De onderzoekers benoemden dit type als 'near peer offender'. Het eerdere geschetste voorbeeld 4 voldoet aan deze criteria.

Op deze wijze bekomt men op As II bij 'hoge mate van contact' in totaal vier typen in plaats van twee. Figuur 2 biedt een overzicht van alle mogelijke typen, zowel op As I als op As II. Merk op dat volgens de oorspronkelijke criteria het type 'verborgene verleiding' overeenkomt met de 'interpersoonlijke' pleger; terwijl de andere drie plegers allen tot het narcistische type zouden behoren. Deze differentiatie is onmiskenbaar cruciaal. Het is immers zeer aannemelijk dat de jonge priester (voorbeeld 1) in menig opzicht verschilt van de man die filmopnames maakt van jonge meisjes (voorbeeld 2). Voor beiden gelden andere implicaties op het vlak van etiologie, risicotaxatie en therapeutische noden.

Identificatie van nieuwe typen van plegers:

Aanwijzingen voor de validiteit

Na het bereiken van een consensus tussen alle beoordelaars werden plegers met een hoge mate van contact (N = 95) ingedeeld volgens de hoger vermelde richtlijnen. Het 'verborgene verleiding' type komt het meest voor (49,5%), gevolgd door 'heimelijke bevrediging' en 'near peer' (beiden 19%) en het 'authentiek narcisme' type (12,5%). In overeenstemming met de beschrijving van de 'near peer' pleger door Gebhard et al. (1965) en congruent met de ideeën in deze tekst, maakt dit type pleger significant meer slachtoffers met secundaire geslachtskenmerken, waarbij de

Figuur 2: As I en As II classificatie

As I:

	Lage sociale competentie	Hoge sociale competentie
Hoge fixatie	Type 0 (Fixatie)	Type 1 ('Barrie-Dodgson')
Lage fixatie	Type 2 (Passiviteit)	Type 3 (Regressie)

As II: Hoge mate van contact

	Sterke verbondenheid	Zwakke verbondenheid
Oppervlakkige seksuele handelingen	Type 1 (Verborgene verleiding)	Type 2 (Heimelijke bevrediging)
Expliciete seksuele handelingen	Type 3 ('Near peer')	Type 4 (Authentiek narcisme)

As II: Lage mate van contact

	Niet sadistisch	Sadistisch
Lage graad van verwonding	Type 5 (Opportunistisch)	Type 6 (Gedempt sadistisch)
Hoge graad van verwonding	Type 7 (Agressief)	Type 8 (Sadistisch)

delicten gespreid zijn over een periode langer dan zes maanden (Fisher Exact test: $p < 0.005$). De volgende vaststellingen zijn wel degelijk relevant, maar verder puur verkennend van aard. Zo maakt de 'verborgene verleiding' plegger significant meer mannelijke slachtoffers (Fisher Exact test: $p < 0.000$) en de 'heimelijke bevrediging' plegger meer vrouwelijke slachtoffers (Fisher Exact test: $p < 0.01$). Een oneway ANOVA van de scores op de Marlowe-Crowne, een vragenlijst die peilt naar de mate van sociale wenselijkheid, toont aan dat 'near peer' plegers significant lager scoren dan de 'heimelijke bevrediging' typen ($F(3) = 3.45$, $p < 0.05$).

Onrechtstreekse ondersteuning voor de nieuwe indeling vinden we terug bij Ward, Loudon, Hudson en Marshall (1995) en Ward en Hudson (1998). Zij analyseerden het delictproces van een steekproef van pedoseksuelen verblijvend in het penitentiair complex van Kia Marama in Nieuw-Zeeland. Uit hun bevin-

dingen blijkt dat plegers van elkaar verschillen o.a. in functie van de 'focus' die ze aannemen ten aanzien van hun slachtoffer. Een eerste groep plegers wordt gekenmerkt door een 'self focus', wat gepaard gaat met een exclusieve gerichtheid op de eigen behoeften, een hoge mate van opwinding en het beschouwen van het slachtoffer als gedepersonaliseerd object. Een tweede groep vertoont een 'victim focus'. Deze plegers geven blijk van aandacht voor de behoeften van het slachtoffer, rapporteren slechts een matige seksuele opwinding en zien hun slachtoffer als inschikkelijk. Tot slot zijn er plegers met een zogenaamde 'mutual focus', gekenmerkt door een perceptie van wederkerigheid waarbij het slachtoffer als partner beschouwd wordt en de seksuele opwinding geassocieerd met de feiten groot is. Er bestaat een duidelijke analogie met respectievelijk het 'authentiek narcisme', het 'verborgene verleiding' en het 'near peer' type. Klaarblijkelijk wordt in de Kia Marama steekproef geen type geobserveerd dat gelijkenissen vertoont met de 'heimelijke bevrediging' plegger. Uitgaande van de hier voorgestelde differentiatie, komt het 'heimelijke bevrediging' type inderdaad, samen met 'verborgene verleiding' en 'near peer', meer voor binnen een ambulante behandelingssetting. 'Authentiek narcisme' en 'opportunistische' plegers komen even vaak voor binnen beide groepen. Eerder werd aangetoond dat 'agressieve', 'gedempte sadistische' en 'sadistische' typen meer voorkomen in een residentiële setting (De Doncker et al., 2006).

Inclusie van incestplegers:

Een argumentatie

Plegers van incest worden vaak beschreven als een groep met een eigen, aparte dynamiek (Summit & Kryso, 1978; De Young, 1982; Alexander & Schaeffer, 1994). Het hier gepresenteerde classificatiesysteem is voornamelijk niet toepasbaar op deze groep. Het is immers afgeleid van criteria die werden opgesteld aan de hand van bevindingen bij extrafamiliale pedoseksuelen. Concreet identificeerden Prentky en Burgess (2000) drie redenen die maken dat incestplegers niet kunnen worden geklasseerd. Ten eerste zou deze groep automatisch meer hoog gefixeerd zijn omwille van een relatie met een kind die langer duurt dan 6 maanden. Ten tweede zouden ze vaker hoog scoren op sociale competentie, gezien ze ten tijde van hun delicten gehuwd zijn en uiteraard ook betrokken worden bij de opvoeding van een kind. Tot slot stellen de auteurs dat incestplegers automatisch een hoge mate van contact hebben omdat ze met hun slachtoffer samenwonen.

Deze meervoudige stelling kan op zijn minst in twijfel getrokken worden. Vooreerst zijn zowel het hoofdcriterium als de drie bijkomende criteria voor fixatie (zie 'Inleiding' of appendix De Doncker et al., 2006) perfect toepasbaar op incestplegers. Er is immers geen sprake van een 'relatie' van minstens 6 maanden, maar wel degelijk van 'delicten' die al dan niet plaatsvinden over een periode langer dan 6 maanden. Verder wordt gepeild naar de mate waarin kinderen een rol spelen in de seksuele en interpersoonlijke fantasieën, of er aanhoudende relaties zijn met kinderen buiten het gezin en of de pleger in de loop van zijn leven vaak en in verschillende contexten contact zoekt met kinderen. De vakliteratuur biedt alvast argumentatie dat incestplegers, net als extrafamiliale pedoseksuelen, evenzeer kunnen verschillen in de mate van psychoseksuele gerichtheid naar kinderen toe (Conte, 1991; Beech, 1998). Ten tweede is het onmiskenbaar zo dat incestplegers omwille van een huwelijk en ouderschap sneller 'hoog' scoren op sociale competentie. Toch mag dit argument niet doorslaggevend zijn om af te zien van een beoordeling. De oorspronkelijke auteurs vermelden immers zelf dat jong volwassen plegers benadeeld worden met de toepassing van deze criteria (Knight et al., 1989), zonder uitdrukkelijk te stellen dat men ze niet mag scoren. Mogelijk is het voldoende om ook in het geval van incestplegers, naast de criteria, de algemene sociale integratie in te schatten. Bij de beoordeling van de mate van contact, tenslotte, stelt zich een probleem bij het tweede criterium. Daar wordt gevraagd of de pleger drie of meer seksuele delicten heeft gepleegd met hetzelfde kind, exclusief incest. Dit veronderstelt een relatie die verder gaat dan het puur seksuele (Knight et al., 1989) waarbinnen het slachtoffer zodanig gemanipuleerd kan worden dat hij of zij het niet meteen kenbaar maakt. Gegeven deze contextuele interpretatie, is het niet onlogisch dat meerdere delicten plegen op een zelfde slachtoffer ook bij incestplegers duidt op een hoge mate van contact. Wanneer een incestpleger op As II dan geklasseerd wordt als 'hoge mate van contact', ontstaan dezelfde vier mogelijkheden als bij de extrafamiliale plegers.

Het klasseren van incestplegers volgens de criteria in de SCEP-1 checklist of de MTC:CM3 typologie is niet a-priori uit te sluiten. Verder onderzoek zal moeten aantonen in welke zin criteria dienen aangepast te worden.

Aanpassing van criteria:

Lichamelijk letsel als voorbeeld

De oorspronkelijke MTC:CM3 classificatie stelt volgende criteria voorop om te besluiten tot de mate van fysiek letsel ('level of physical injury'). Plegers die

laag scoren hebben aan het slachtoffer geen lichamelijk letsel of verwondingen toegebracht. Hoogstens is er één keer - en dan nog per ongeluk en ongewild - sprake van een 'licht letsel'. Het gaat hier om plegers die bij hun delict(en) geen dwang gebruikt hebben of toch niet méér dan nodig om zich van de inschikkelijkheid van het slachtoffer te verzekeren. Er kan dus bijvoorbeeld wel sprake zijn van vasthouden, duwen, een klap geven en verbale bedreigingen, zolang dit niet uitmond in blijvende letsels zoals sneden, blauwe plekken of kneuzingen. Handelingen als slaan, stompen en schoppen komen niet voor. Bij plegers die hoog scoren overstijgt de agressie het niveau dat nodig lijkt om zich van de inschikkelijkheid van het slachtoffer te verzekeren en wordt wel degelijk een lichamelijk letsel of verwonding toegebracht aan het slachtoffer. Tijdens het delict worden handelingen gesteld als slaan, stompen, boksen, schoppen, verstikken, het slachtoffer dwingen om urine of uitwerpselen tot zich te nemen en 'agressieve sodomie'. Verschillen in beoordeling op deze dimensie bleken toe te schrijven aan het gelijktijdig gebruik van zowel meer directe criteria (zoals de vaststelling van lichamelijk letsel), alsook eerder indirecte beschrijvingen van gedragingen die gesteld worden tijdens het delict, bijvoorbeeld 'duwen' bij 'lage graad van verwonding' of 'stompen' bij 'hoge graad van verwonding'. Gedrag zegt echter niets over de feitelijke graad van verwonding, dan wel over de motivatie die ten grondslag ligt aan het delict, zijnde sadistisch of niet. Het lijkt juist om voor het construct 'mate van lichamelijk letsel' enkel rekening te houden met rechtstreekse observaties en de gedragingen van de pleger te reserveren voor de overweging of het geweld al dan niet geërotiseerd werd. De criteria zijn conform aan deze overweging aangepast. In navolging van Hazelwood en Burgess (2001) worden vijf categorieën weerhouden die elk een beschrijving geven van de toegebrachte letsels: geen, minimaal (hoogstens lichte kneuzingen en/of schrammen), matig (zware kneuzingen en/of oppervlakkige snijwonden die enige medische attentie vragen), ernstig (diepe snijwonden, breuken, slagen op het hoofd met bewustzijnsverlies tot gevolg, mutilatie, hospitalisatie is vereist) en excessief (levensbedreigende verwondingen, amputaties). Er wordt voor geopteerd om een pleger bij 'hoog fysiek letsel' te classeren, van zodra hij bij één van zijn delicten letsels toebracht die behoren tot categorie 3 (matig) of hoger.

Het gebruik van vijf categorieën die terug herleid worden tot twee lijkt misschien overbodig. Het biedt echter de mogelijkheid om via onderzoek uit te maken of deze kleine extra inspanning bijkomende validiteit oplevert.

Bespreking

Deze analyse gaat uit van bevindingen die theoretisch en proefondervindelijk gefundeerd zijn, met een bescheiden ambitie om iets bij te dragen aan de ontwikkeling van een 'goede' classificatie, gemeten aan de hand van criteria die geponeerd werden door Bickley en Beech (2001): (1) betrouwbaarheid van de criteria, (2) consistentie en gebruiksvriendelijkheid, (3) relevantie voor een grotere groep, (4) valide onderscheid tussen typen, (5) klinische bruikbaarheid en (6) theoretische relevantie naar verklaring en predictie. Het is onze overtuiging dat het gebruik van een checklist en de aanpassing van enkele minder eenduidige criteria zowel de betrouwbaarheid als de gebruiksvriendelijkheid van de classificatie bevordert. Het bijkomende onderscheid van typen draagt bij tot de generaliseerbaarheid van het classificatiesysteem: een ambulante steekproef verdeelt zich anders dan een residentiële en deze checklist kan bij beide groepen toegepast worden. De opsplitsing van het oorspronkelijke 'narcistische' type naar drie verschillende verschijningsvormen, lijkt ook klinisch relevant zodat in de toekomst (therapeutische) interventies nog meer aangepast kunnen worden aan individuele noden. Uiteraard beantwoordt dit onderzoek naar classificatie van pedoseksuelen niet aan elk van de vooropgestelde idealen. Omwille van het retrospectieve design zijn er voorziene en onvoorziene 'post hoc' problemen. Prospectief onderzoek zou alvast moeten uitgaan van beter gestandaardiseerde dossiers. Afhankelijke variabelen dienen meer in functie van actuele theoretische kaders gekozen te worden zodat de link kan gemaakt worden met de huidige inzichten omtrent de oorzaken en de verschijningsvormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag naar kinderen toe. In navolging van een recente analyse van risicofactoren door Doren (2004) kan gedacht worden aan constructen zoals algemene criminele levensstijl, seksuele deviatie en hechting.

Besluit

Een ambulante steekproef extrafamiliale pedoseksuelen werd geklasseerd volgens de MTC:CM3criteria. Overleg omtrent het minst betrouwbare onderscheid tussen interpersoonlijke en narcistische plegers op As II leidde ertoe dat in plaats van de twee oorspronkelijke, nu vier typen van plegers onderscheiden worden. Dit door de twee oorspronkelijke hoofdcriteria, namelijk de mate van interactie met het slachtoffer buiten het seksuele delict en de intensiteit van de seksuele handelingen tijdens het delict, in een kruistabel onder te brengen. Dit concept beantwoordt beter aan de observaties en er zijn ook indicatoren die de validiteit ervan ondersteunen. Naast deze bijkomende differen-

tiatie van typen werden alle andere criteria aan een grondige inhoudelijke, kritische analyse onderworpen en vervat in een gebruiksvriendelijke checklist.

Deze aanvullingen en verfijningen van een bestaande typologie voor extrafamiliale plegers van seksuele delicten jegens kinderen zijn best te beschouwen als een constructieve bijdrage in de ontwikkeling van meer betrouwbare, valide en gebruiksvriendelijke classificatiesystemen binnen dit werkdomein. Prospectief onderzoek met de SCEP-1 is de volgende logische en noodzakelijke stap.

Literatuur

- Alexander, P.C., & Schaeffer, C.M. (1994). A typology of incestuous families based on cluster analysis. *Journal of Family Psychology*, 8, 458-470.
- Barbaree, H.E., Seto, M.C., Serin, R.C., & Maric, A. (1994). *Comparing low- and high-fixated child molesters: Psychopathy, criminal history, and sexual arousal to children*. Clarke Institute of Psychiatry, Canada.
- Beech, A.R. (1998). A psychometric typology of child abusers. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 42, 319-339.
- Bickley, J., & Beech, A.R. (2001). Classifying child abusers: Its relevance to theory and clinical practice. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 45, 51-69.
- Conte, J.R. (1991). The nature of sexual offenses against children. In C.R. Hollin & K. Howells (Eds.), *Clinical approaches to sex offenders and their victims* (pp. 11-34). Chichester: John Wiley & Sons.
- De Doncker, D., & Koeck, S. (2003). *MTC:CM3 typologie voor pedoseksuelen: Experimentele vertaling*. Edegem: UZA.
- De Doncker, D., Koeck, S., Huys, W., & Winter, J. (2005). *Systeem voor de Classificatie van Extrafamiliale Pedoseksuelen, versie één (SCEP-1)*. Edegem: UZA.
- De Doncker, D., Koeck, S., Huys, W., & Winter, J. (2006). Classificatie van extrafamiliale pedoseksuelen. Deel I: Het MTC:CM3 systeem toegepast binnen een ambulante setting. *Tijdschrift voor Seksuologie*, 30, 16-26.
- De Young, M. (1982). *The sexual victimization of children*. London: McFarland & Company Inc.
- Doren, D.M. (2004). Toward a multidimensional model for sexual recidivism risk. *Journal of Interpersonal Violence*, 19, 835-856.
- Gebhard, P.H., Gagnon, J.H., Pomeroy, W.B., & Christenson, C.V. (1965). *Sex offenders: An analysis of types*. New York: Harper & Row Publishers.
- Hazelwood, R.R., & Burgess, A.W. (2001). The behavioral-oriented interview of rape victims: The key to profiling. In R.R. Hazelwood & A.W. Burgess (Eds.), *Practical aspects of rape investigation: A multidisciplinary approach* (3rd ed.) (p. 121). London: CRC Press.

- Knight, R.A., Carter, D.L., & Prentky, R.A. (1989). A system for the classification of child molesters: Reliability and application. *Journal of Interpersonal Violence, 4*, 3-23.
- Looman, J., Gauthier, C., & Boer, D. (2001). Replication of the Massachusetts Treatment Center Child Molester Typology in a Canadian Sample. *Journal of Interpersonal Violence, 16*, 753-767.
- Prentky, R.A., & Burgess, A.W. (2000). *Forensic Management of Sexual Offenders* (pp. 45-53). London: Kluwer Academic/Plenum Press.
- Summit, R., & Kryso, J. (1978). Sexual abuse of Children. *American Journal of Orthopsychiatry, 48*, 237-251.
- Ward, T., Loudon, K., Hudson, S.M., & Marshall, W.L. (1995). A descriptive model of the offense chain for child molesters. *Journal of Interpersonal Violence, 10*, 452-472.
- Ward, T., & Hudson, S.M. (1998). A model of the relapse process in sexual offenders. *Journal of Interpersonal Violence, 13*, 700-725.

Abstract

Classification of extrafamilial child molesters, Part II: SCEP-1: The MTC:CM3 system revised

An outpatient sample of extra-familial child molesters (N = 124) was classified using a checklist containing a Dutch translation of the original MTC:CM3 criteria. Fair to substantial interrater reliability coefficients were obtained and support was found for construct validity. However, some criteria seemed too ambiguous and apparently the system did not cover the whole diversity of the studied sample. New types of offenders with a high amount of contact with children are identified and a user-friendly checklist, the SCEP-1, is presented. This theoretical analysis represents a next, constructive step in the development of an optimal classification system for child molesters.

Appendix: Systeem voor de Classificatie van Extrafamiliale Pedoseksuelen, versie 1

SCEP-1

SYSTEEM VOOR DE CLASSIFICATIE VAN EXTRAFAMILIALE PEDOSEKSUELEN

VERSIE 1

Dirk De Doncker, Siegfried Koeck, Wim Huys, Jan Winter

Naam beoordelaar:

Datum:

KENMERKEN BETROKKENE

Identificatiecode:

Leeftijd bij intake:

Hoogst bereikte opleidingsniveau:

België	Nederland
☐ Lager Onderwijs	☐ Basisonderwijs
☐ Lager Secundair Onderwijs	☐ Voortgezet/Secundair onderwijs
☐ Algemeen Vormend	☐ Voorbereidend Middelbaar
☐ Kunst	☐ Beroeps Onderwijs (VMBO; vroeger VBO & MAVO)
☐ Technisch	☐ Hoger Algemeen Vormend
☐ Beroeps	☐ Onderwijs (HAVO)
	☐ Voorbereidend
	☐ Wetenschappelijk Onderwijs (VWO)
☐ Hoger Secundair Onderwijs	☐ Secundair beroepsonderwijs
☐ Algemeen Vormend	☐ Beroepsbegeleidende leerweg (BBL)
☐ Kunst	☐ Beroepsopleidende leerweg (BOL)
☐ Technisch	
☐ Beroeps	
☐ Buitengewoon Secundair Onderwijs (BuSO)	
☐ Hogeschool	☐ Hoger Beroepsonderwijs (HBO)
☐ Universiteit	☐ Wetenschappelijk Onderwijs (WO)
☐ Andere:	
☐ Onbekend	

Beroep op het ogenblik van de meest recente feiten:

☐ Wetenschappelijke e.a. vakspecialisten, kunstenaars	☐ Beleidvoerende en hogere leidinggevende functies
☐ Administratieve functies	☐ Commerciële functies
☐ Dienstverlenende functies	☐ Agrarische beroepen, vissers e.d.
☐ Ambachts-, industrie-, transportberoepen en verwante functies	☐ Militairen
☐ Geen beroepsactiviteit ☐ Student/leerling ☐ Huishoudend ☐ Werkloos ☐ Pensioen ☐ Arbeidsongeschikt (minder dan 1 jaar) ☐ Gehandicapt/invalidite	☐ Onbekend

Raadpleeg de handleiding voor een gedetailleerd overzicht van de mogelijke beroepen.

Relationele toestand op het ogenblik van de meest recente feiten:

- Geen
- 'LAT' relatie
- Gehuwd
- Samenwonend

Kinderen:

- Neen
- Ja, specificeer:

Geslacht	Geboortejaar	Inwonend	Geslacht	Geboortejaar	Inwonend

Intelligentie (Deviatie IQ):

Specificeer gebruikte intelligentietest.

DELICTGESCHIEDENIS

Eerdere seksuele delicten:

Aanklacht(en) en veroordeling(en)

- Neen
- Ja, specificeer indien mogelijk:

Aanklacht(en)	Veroordeling(en)

SCOREFORMULIER

A. FIXATIE

- A.1. Er is onmiskenbare, ondubbelzinnige evidentie dat kinderen gedurende ten minste zes maanden vóór het/de delict(en) een belangrijke plaats hebben ingenomen in de seksuele en interpersoonlijke fantasieën en cognities van betrokkene. Ja
 Neen

Indien A.1. 'ja':
FIXATIE = HOOG

_____ → ☐ (naar B.1.)

Indien A.1. 'neen'

_____ → ☐ (naar A.2.)

Criteria A.2. tot A.5. alleen invullen indien A.1. = 'neen'.

- A.2. Er waren onvoldoende relaties met leeftijdsgenoten om te kunnen besluiten dat betrokkene op meerdere domeinen binnen deze groep geïntegreerd was. Ja
 Neen

- A.3. Er waren drie of meer delicten die plaatsvonden over een tijdsbestek langer dan een half jaar. Ja
 Neen

- A.4. Betrokkene onderhield veel langdurige seksuele en/of niet-seksuele relaties met kinderen (exclusief relaties tussen ouder en kind). Ja
 Neen

- A.5. Betrokkene nam in talrijke situaties in zijn leven het initiatief om in contact te komen met kinderen. Ja
 Neen

Indien A.2. tot A.5. uitsluitend 'neen':
FIXATIE = LAAG

_____ → ☐ (naar B.1.)

Indien A.2. tot A.5. ten minste eenmaal 'ja':
FIXATIE = HOOG

_____ → ☐ (naar B.1.)

B. SOCIALE COMPETENTIE

- B.1. Betrokkene heeft ten minste drie jaar lang dezelfde job gehad. Eventuele veranderingen van werk betekenden een professionele vooruitgang of zijn kenmerkend voor een bepaald beroep. Ja
 Neen

- B.2. Betrokkene heeft ten minste één jaar lang een seksuele relatie gehad met een volwassene, hetgeen een huwelijk of samenwonen impliceerde. Ja
 Neen

- B.3. Betrokkene heeft ten minste drie jaar lang als ouder betekenisvolle verantwoordelijkheid voor een kind op zich genomen. Ja
 Neen

- B.4. Betrokkene was ten minste één jaar lang actief lid van een op volwassenen gerichte organisatie (bijvoorbeeld een club of vereniging). Ja
 Neen

- B.5. Betrokkene onderhield ten minste één jaar lang een wederkerige vriendschapsrelatie met een leeftijdsgenoot, gekenmerkt door gezamenlijke activiteiten (exclusief relaties in het raam van een huwelijk of samenwonen). Ja
 Neen

Indien B.1. tot B.5. ten minste tweemaal 'ja':

SOCIALE COMPETENTIE = HOOG

—————→ ☐ (naar C.1.)

Indien B.1. tot B.5. minder dan tweemaal 'ja':

SOCIALE COMPETENTIE = LAAG

—————→ ☐ (naar C.1.)

Deze criteria voor sociale competentie benadelen bepaalde groepen zoals jongvolwassenen en geestelijken. Richt u bij de beoordeling dan op de algemene integratie van het individu binnen de volwassen wereld.

C. MATE VAN CONTACT

C.1. Betrokkene had tijdens het werk, in zijn vrije tijd of op een andere manier veel omgang met kinderen (exclusief relaties tussen ouder en kind).

☐ Ja
☐ Neen

C.2. Betrokkene pleegde drie of meer seksuele delicten met hetzelfde slachtoffer (exclusief incest).

☐ Ja
☐ Neen

Indien C.1. óf C.2. 'ja':

MATE VAN CONTACT = HOOG

—————→ ☐ (naar D.1.)

Indien C.1. én C.2. 'neen':

MATE VAN CONTACT = LAAG

—————→ ☐ (naar E.1.)

D. CONTACTBETEKENIS

Criteria D.1. en D.2. alleen invullen indien MATE VAN CONTACT = HOOG.

D.1. Betrokkene toonde interesse in het slachtoffer als ware het een 'passende metgezel' in een relatie. Er was ook ruimte voor andere dan op seks gerichte activiteiten.

☐ Ja
☐ Neen

D.2. De seksuele handelingen waren overwegend oppervlakkig en primair gericht op het behagen van het slachtoffer (knuffelen, strelen, froteren of orale seks op het slachtoffer). Betrokkene heeft het slachtoffer hoogstens één keer gepenetreerd (genitaal, oraal of anaal) om een orgasme te bereiken.

☐ Ja
☐ Neen

Indien D.1. én D.2. 'ja':

VERBORGEN VERLEIDING —————→ ☐ (naar

Indien D1. én D.2. 'neen':

AUTHENTIEK NARCISME —————→ ☐ (naar E.1.)

Indien D.1. 'ja' én D.2. 'neen':

'NEAR PEER' —————→ ☐ (naar E.1.)

Indien D.1. 'neen' én D.2. 'ja':

HEIMELIJKE BEVREDIGING —————→ ☐ (naar E.1.)

E. LICHAAMELIJK LETSEL

Scoor enkel het meest ernstige lichamelijke letsel dat ooit aan een slachtoffer werd toegebracht.

E.1. 'Geen'	☐	
E.2. 'Minimaal'		
Lichte hematomen en/of schrammen. Geen medische attentie vereist.	☐	
E.3. 'Matig'		
Hematomen, kneuzingen en/of lichte snijwonden. Medische attentie vereist.	☐	
E.4. 'Ernstig'		
Snijwonden, breuken, mutilatie of bewusteloosheid ten gevolge van slagen tegen het hoofd. Medische ingreep of hospitalisatie vereist.	☐	
E.5. 'Excessief'		
Levensbedreigende verwondingen, amputatie of doodslag.	☐	
Indien E.1. óf E.2.:		
LICHAMELIJK LETSEL = LAAG	→	☐ (naar F.1.)
Indien E.3. óf E.4. óf E.5.:		
LICHAMELIJK LETSEL = HOOG	→	☐ (naar G.1.)
Indien		
MATE VAN CONTACT = HOOG én LICHAMELIJK LETSEL = LAAG	→	☐ (naar schema)

F. LAAG LICHAAMELIJK LETSEL

Criteria F.1. tot F.3. alleen invullen indien LICHAMELIJK LETSEL = LAAG

F.1. Betrokkene heeft bij het (de) slachtoffer(s) voorwerpen ingebracht, doch op een voorzichtige manier en zonder letsel toe te brengen.	☐	Ja
	☐	Neen
F.2. Betrokkene zegt dat hij tijdens het (de) delict(en) sadistische fantasieën had of de aanwezigheid daarvan blijkt uit gedrag tijdens het delict (bijvoorbeeld "bondage", "spanking", bang maken, urineren, het gebruik van feces, of andere bizarre handelingen die 'normaal' seksueel gedrag te buiten gaan).	☐	Ja
	☐	Neen
F.3. Betrokkene heeft tijdens het (de) delict(en) met het (de) slachtoffer(s) anaal geslachtsverkeer gehad.	☐	Ja
	☐	Neen
Indien F.1. tot F.3. tot uitsluitend 'neen':		
OPPORTUNISTISCH	→	☐ (naar schema)
Indien F.1. tot F.3. ten minste eenmaal 'ja':		
GEDEMPPT SADISTISCH	→	☐ (naar schema)

G. HOOG LICHAAMELIJK LETSEL

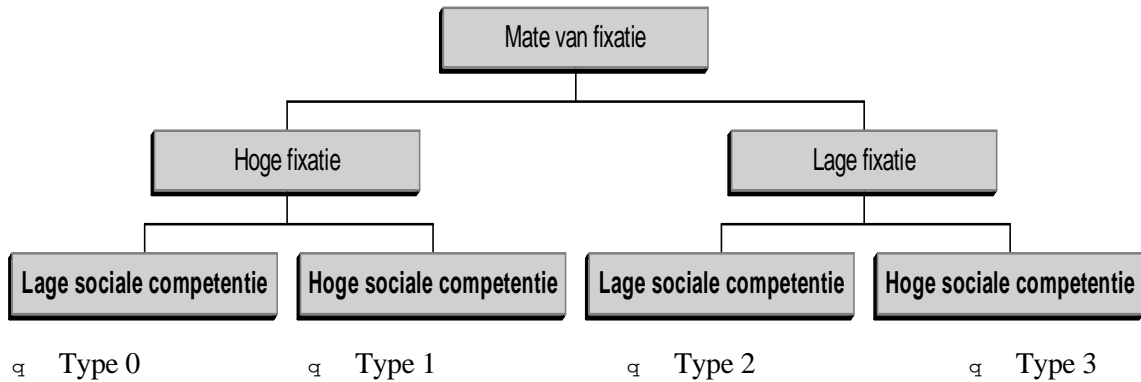
Criteria G.1. tot G.4. alleen invullen indien LICHAAMELIJK LETSEL = HOOG

Er bestaat gedragsmatige evidentie dat verwondingen niet per ongeluk werden toegebracht, maar dat betrokkene seksueel opgewonden werd of op een andere wijze plezier ontleende aan de pijn of angst van het slachtoffer. Deze evidentie blijkt uit ten minste één van de volgende vaststellingen

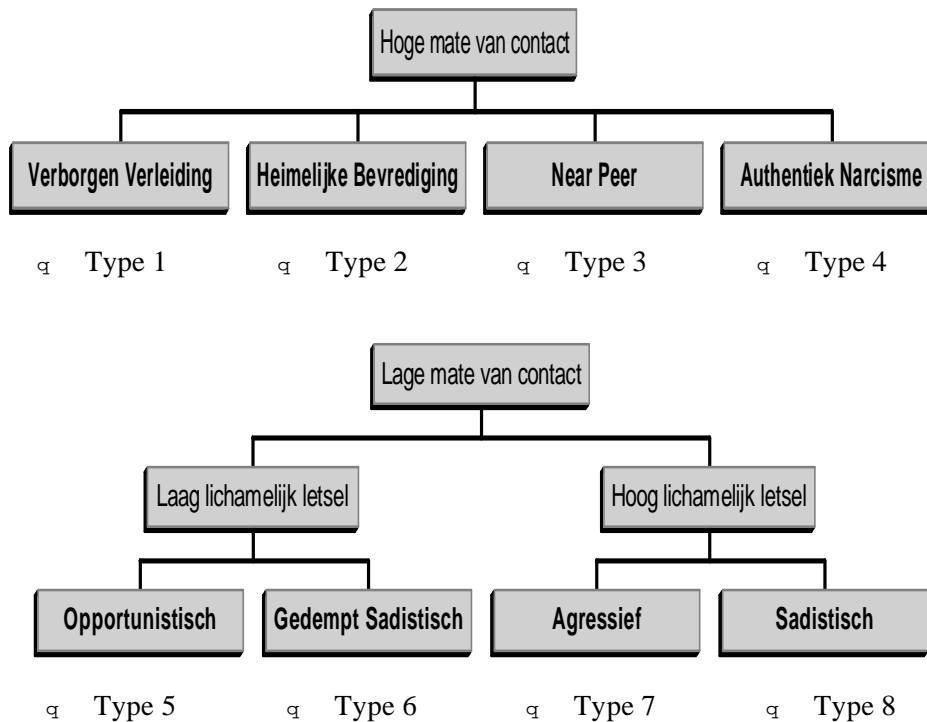
G.1.Geritualiseerde, bizarre handelingen die 'normale' seksueel gedrag te buiten gaan.	☐ Ja ☐ Neen
G.2.Gewelddadige anale penetratie.	☐ Ja ☐ Neen
G.3.Het inbrengen van voorwerpen op een gewelddadige manier.	☐ Ja ☐ Neen
G.4.Agressie gericht op geslachtsdelen, borsten of anus.	☐ Ja ☐ Neen
Indien G.1. tot G.4. uitsluitend 'neen': AGRESSIEF _____→	☐ (naar schema)
Indien G.1. tot G.4. eenmaal 'ja': SADISTISCH _____→	☐ (naar schema)

SAMENVATTING VAN SCORING EN CLASSIFICATIESCHEMA

AS I

AS II

TER HERINNERING: Indien er sprake is van HOGE MATE VAN CONTACT maar eveneens aanwijzingen zijn voor LICHAAMELIJK LETSEL = HOOG, dient betrokkene ondergebracht te worden afhankelijk van de criteria G.1. tot G.4.